

Для визначення внутрішньої структури психологічного благополуччя (далі ПБ) студентів використовувався факторний аналіз (метод головних компонентів, обертання факторної структури – Varimax нормалізоване). Факторизації піддавалися наступні його показники: розуміння сутності ПБ, знання специфіки майбутньої професії, прагнення досягти життєвої мети, бажання досягти успіхів у майбутній професії, ставлення до себе, ставлення до освітнього середовища, усвідомлення значущості професійної самоактуалізації, усвідомлення сенсу життя, самостійність, здатність до саморозвитку, спроможність управляти оточенням.

У структурі ПБ студентів було визначено 4 фактори, власні значення яких становили більше одиниці, а вклад у загальну дисперсію даних становив 60,03 %. Перший фактор – «мотиваційно-орієнтований» охоплює 25,4 % загальної дисперсії, включає такі складові: «прагнення досягти життєвої мети» (0,814), «спроможність управляти оточенням» (0,773), «ставлення до себе» (0,753), «здатність до саморозвитку» (0,636), «усвідомлення сенсу життя» (0,403).

Другий фактор – «професійно-спрямований» характеризує такі складові: «усвідомлення значущості професійної самоактуалізації» (0,750), «бажання досягти успіхів у майбутній професії» (0,741), «ставлення до освітнього середовища» (0,468). Даний фактор охоплює 14,01 % загальної дисперсії.

Третій фактор – «особистісно-орієнтований» характеризує такі складові: «наявність самостійності» (0,732), «здатність до саморозвитку» (0,555). Фактор охоплює 11,3 % загальної дисперсії. Четвертий фактор – «усвідомлено-регуляційний» охоплює 9,2% загальної дисперсії, включає такі складові: «розуміння сутності ПБ» (0,668), «ставлення до освітнього середовища» (0,498).

Представлені фактори ПБ студентів мають певні змістові характеристики. Для 1 фактору психологічного благополуччя студентів визначальними є: прагнення досягти життєвої мети, що відображає наявність у студентів цілі в житті, чітке її формулювання, відчуття життєвої спрямованості; спроможність керувати оточенням, що характеризується можливостями мати владу, контролювати та скеровувати діяльність інших задля досягнення особистих потреб і цілей; ставлення до себе, що виражає ступінь задоволеності собою, своїми рисами, якостями, як позитивними, так і негативними, здатність до саморозвитку як спроможність людини до надбання, оновлення, розвитку знань, умінь, адаптації до змін в оточуючому середовищі; усвідомлення сенсу життя, який виражається в оцінці намірів людини досягнути певних цілей, які вона ставить перед собою в житті.

Основними ознаками 2 фактору ПБ студентів є: усвідомлення значущості професійної самоактуалізації, що характеризує розуміння студентами важливості самовираження у майбутній професійній діяльності; бажання досягти успіхів у майбутній професії, що представляє собою спонуку, потяг до оволодіння високим рівнем професійної компетентності; ставлення до освітнього середовища, що виражає ступінь задоволеності навчальною діяльністю, освітнім простором, який надихає на особистісне та професійне зростання.

Серед основних характеристик 3 фактору ПБ студентів варто виділити: наявність самостійності, що дозволяє вважати особистість незалежною, автономною, здатною протистояти зовнішнім впливам; здатність до саморозвитку, як спроможність людини до надбання, оновлення, розвитку знань, умінь, адаптації до змін в оточуючому середовищі.

До властивостей 4 фактору ПБ студентів слід віднести: розуміння сутності ПБ, що окреслює усвідомлення особистістю чітких рис власного ПБ; ставлення до освітнього середовища, що виражає ступінь задоволеності навчальною діяльністю, освітнім простором.

Отже найбільший відсоток дисперсії має мотиваційно-орієнтовний фактор в структурі психологічного благополуччя студентів.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо виділення типів психологічного благополуччя студентів за допомогою кластерного аналізу на основі факторних оцінок.

**Барінова Ліна Яківна**

Кандидат психологічних наук, доцент

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

## ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я СУЧАСНИХ МОРЯКІВ ДАЛЕКОГО ПЛАВАННЯ

Психологічне здоров'я особистості як найважливіша суспільна та індивідуальна цінність складає проблемне поле у галузі сучасних наук про людину. Достатньо повно у психології представлені питання щодо професійної деформації та вигорання, семантичного наповнення категорії «здоров'я», ставлення особистості до свого здоров'я.

В умовах представленості України на європейському та міжнародному рівнях особливого значення набуває необхідність дослідження психологічного здоров'я сучасних моряків далекого плавання. Не дивлячись на статус України як морської держави, дослідження внутрішньої структури та різних аспектів психологічного здоров'я моряків далекого плавання є для вітчизняної психологічної науки новим, але актуальним та своєчасним. Дотично у психології досліджувалися особливості переживання самотності та ізольованості (А.С. Криворотько), темпоральні уявлення моряків-судноводіїв (Л.П. Єнькова), специфіка працездатності корабельних фахівців у екстремальних умовах (М.С. Корольчук) тощо.

Нагальна потреба та актуальність вивчення психологічного здоров'я моряків далекого плавання підтверджується у низці досліджень введеним останнім часом у науковий перебіг нового терміну – «професійне здоров'я особистості» (А.Г. Маклаков, Н.В. Остапчук, Г.О. Печеркіна та ін.), під яким розуміють властивість організму підтримувати необхідні компенсаторні та захисні механізми, які забезпечують професійну надійність та працездатність в усіх умовах професійної діяльності. Дійсно, високий ризик роботи, сучасне піратство, постійна відірваність від дому, деприваційні тенденції, фізичні та психологічні навантаження дозволяють включити моряків у групу посиленої психологічної уваги щодо формування особистісних проблем. Тому, на наш погляд, термін «професійне здоров'я моряка далекого плавання» суттєво звужує проблему, зводячи її до рівня професійного відбору. Категорія психологічного здоров'я моряка далекого плавання є більш холистичною, розглядає здоров'я як системну якість, яка набувається у процесі становлення особистісної цілісності, певного рівня інтегрованості особистості, тобто, в умовах, коли професійне становлення моряка вже відбулося і не викликає сумніву, а зону ризику складають особливості адаптації до міжрейсового перебування на березі, яке більшість з них сприймають як тимчасовий стан, психосоматичні та міжособистісні порушення, які не торкаються професійної сфери, але з часом можуть суттєво на неї впливати.

Ось чому серед низки індивідуально-психологічних, соціальних чинників, темпоральні характеристики психологічного здоров'я моряка далекого плавання складають його неповторність і не представлені у такому обсязі у представників інших професій.

Таким чином, проблема психологічного здоров'я моряка далекого плавання є актуальною та востребованою в науці, а вирішення поставлених завдань надасть можливість виявити превентивні заходи щодо підготовки плавального складу у морських навчальних закладах України.